

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Social inequality in community-based tourism

Received 17 July 2021

Revised 19 July 2021

Accepted 15 September 2021

อรรษพร กักค่างพลู

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Akkhaphorn Kokkhangplu

Mae Fah Luang University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 400 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปรผล และเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้จึงได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ระดับความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับเห็นด้วย โดย ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ, ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น และ ประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน ในขณะที่ผลการศึกษาเชิงคุณภาพสิ่งที่จำเป็นในการลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะต้องมีการแก้ไขอย่างรอบด้าน โดยจากผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรที่จะแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในทุกด้าน ทุกมิติที่เกี่ยวข้องเนื่องจากทุกมิติต่างมีปัญหที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเด็นแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดที่เป็นรากฐานของความเหลื่อมล้ำในแต่ละพื้นที่คือ ทางด้านความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะต้องได้รับการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกภาคส่วน ทั้ง ภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคเอกชน ให้ความร่วมมือกันในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

This study is mix research which was conducted with the objective 1) to study the opinions on social inequality sustainable community-based tourism 2) to propose guidelines to solve social inequality issues with sustainable community-based tourism which collecting data with population involved in the tourism community area in each region. Survey questionnaires were collected from 400 which analyze data with statistical descriptive, average, standard deviation, interpretation and for completeness of the contents of this study was to use qualitative research participants by In-Depth Interview to collect data from the sample with population involved in the tourism community area in each region. The results showed that the opinion levels on social inequality and community-based tourism are in the agree level. The resolving poverty and strengthening the community with the highest average. The inequality in unfair practice by state power, and issues with the lowest opinion level is the inequality in reaching the education system and youth development. Meanwhile, the results of qualitative research needed to reduce inequality in CBT. According to the study, community-based tourism should address inequality in all aspects. Every dimension has different problems in each issue. However, the most important issue that causes the inequality in CBT is in terms of inequality the resolving poverty and strengthening the community. Therefore, the community can be self-reliant Solving these problems will require cooperation from all sectors, including the government, community, and private sector, to cooperate in building the strength of the community for sustainable community-based tourism.

Keywords: Social inequality, Community-based tourism, Sustainable community development

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัญหาหลักที่สำคัญของการดำเนินการบริหารจัดการ หากมีการจัดการนโยบาย การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่ควบคู่ไปกับการรักษาระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นธรรม ในปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายในการบริหารเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้ได้มากที่สุด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สนับสนุนการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ แผนพัฒนาแห่งชาติมีการจัดเตรียมเพื่อให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ชุมชน และสังคมได้อย่างรอบด้านเพื่อให้ประชาชนสามารถได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันมากที่สุด โดยในแต่ละชุมชนนั้นต่างจำเป็นต้องมีหัวใจสำคัญในการจัดการอย่างบูรณาการครอบคลุม 4 มิติ ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน การเพิ่มผลประโยชน์

และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการศึกษา การเข้าถึงการศึกษา ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ การเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญ (Pattarawat, 2016) นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมนั้น Antoine (2019) สถานการณ์ที่กลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมไม่มีความเท่าเทียมในสถานะทางสังคม ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มสังคม รวมถึงสิทธิต่างๆ ในสังคม ทั้งสิทธิในการออกเสียง สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ ซึ่งทั้งหมดแล้วทุกคนในสังคมควรมีสิทธิได้รับอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำในสังคมทั่วไปสามารถแบ่งออกได้หลายมิติ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำในการรับบริการสาธารณะ (Kangsanan, 2016) กล่าวถึงประเภทของความเหลื่อมล้ำออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ความเหลื่อมล้ำด้านสังคม-การเมือง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานการณ์การแก้ไขปัญหาความยากจนจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังเกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในบริบททางเศรษฐศาสตร์แล้วต้องถือว่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความไม่สำเร็จในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหนึ่ง และสาเหตุหลักๆ ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ (Fofack and Zeufack, 2000) ได้เสนอว่าปัญหาการกระจายรายได้ล้วนมีผลมาจากปัจจัยด้านการศึกษา การเข้าถึงสินเชื่อในระบบการเงินในครอบครัว และการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในแต่ละพื้นที่ซึ่งประเทศไทยเองก็เผชิญกับปัญหานี้เช่นกัน เมื่อกล่าวถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย มักจะนึกถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก (United Nations Development Programme, 1977) จากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตเรื่อยมาและยังไม่ได้มีการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงทำให้ระดับความรุนแรงของปัญหาดังกล่าวทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยความเหลื่อมล้ำมักพิจารณาเฉพาะบริบททางเศรษฐกิจหรือทางด้านรายได้เป็นหลัก นอกจากนี้หากมองทางด้านการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ ซึ่งส่วนใหญ่นักวิชาการต่างให้ความสำคัญและมีการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางด้านสุขภาพ (Coburn, 2004; Deaton, 2003; Kondo et al., 2012) ความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมมากขึ้น และลำดับถัดมานั้นมีการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเพศ (Jerry, 1996; S and Bhanu, 1995) และทางด้านแรงงานในสังคมที่เกิดขึ้น (David, 2001; Mills, 2003) ซึ่งในแต่ละความเหลื่อมล้ำนั้นต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเห็นได้ว่า หากมีความเหลื่อมล้ำด้านใดด้านหนึ่งแล้วนั้นจะสามารถส่งผลกระทบไปยังความเหลื่อมล้ำอีกมิติหนึ่ง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำในแต่ละรูปแบบต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจึงเป็นที่มาของการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

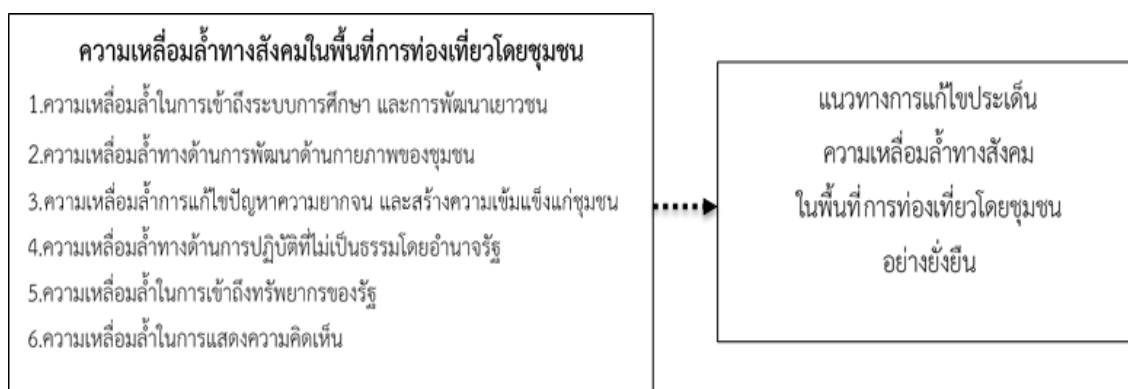
- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. ภาครัฐสามารถสร้างเป็นแนวทางเพื่อการสร้างความเข้าใจและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยนี้ช่วยในการเติมเต็มช่องว่างเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้เพิ่มมากขึ้น และสามารถเติมเต็มเกี่ยวกับงานวิจัยทางด้านความเหลื่อมล้ำในชุมชนท่องเที่ยวในสาขาวิชาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
4. ผลการเสนอแนะรูปแบบการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวและชุมชนอื่นๆ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการปฏิบัติงานในชุมชนท่องเที่ยว และชุมชนอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย มุ่งเน้นในการวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางแก้ไขประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน และความยั่งยืนภายในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมถูกสร้างโดยสังคมผ่าน 2 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการกำหนดบทบาททางสังคม บุคคลถูกจัดสรรให้อยู่ในบทบาทและจุดยืนเหล่านี้และได้รับรางวัล ในคุณค่าที่ไม่เท่าเทียมกัน 2) กระบวนการเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ถูกกำหนดโดยระบบการจัดชั้นโครงสร้างทาง และทำให้เกิดการเข้าถึงไม่เท่า

เทียมกัน ต้นตอของความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติคือการพิจารณาว่าอะไรเป็นปัจจัยที่เสริมแรงของความเหลื่อมล้ำ ผลกระทบที่ปลายทางของความเหลื่อมล้ำที่ดำเนินอยู่ตามแนวคิดความเหลื่อมล้ำแนวราบ (Frances, 2016) ความไม่เป็นธรรมมีต้นตอมาจากความเหลื่อมล้ำ โดยการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางสังคมนี้ จะทำการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม ใน 6 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้ 1) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน การมีโอกาสด้านการศึกษา และการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เพื่อสร้างทัศนคติ ทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ (Achawananthakul, 2013; Chintrakarn and Chen, 2011; Sanwong, 2012; Suwanmolee, 2017; Tawonatiwas, Teerawithayalers, Tuanhaeme, Cheaysai, and Kitchainukoon, 2013) 2) ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน เป็นการพัฒนาจัดการพื้นที่ส่วนรวม พื้นที่สาธารณะให้มีลักษณะการเป็นเมืองน่าอยู่ ให้มีความสะดวกในการสัญจร สงบ สะอาด ปลอดภัย โดยใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ชุมชนมีส่วนร่วม (Chowathanakun, 2014; Frances, 2016; Maozhong and Hua, 2011; Sirisrisak and Patchakreng, 2016; Tawonatiwas et al., 2013) 3) ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน คือการมีงานทำ การว่างงาน การมีรายได้ สิทธิประโยชน์ สิทธิ โอกาสการทำงาน การเข้าถึงแหล่งทุน ผู้ด้อยโอกาสภาระที่พึงพิง ผู้สูงอายุ เด็ก ความเข้มแข็งของชุมชน การพึ่งพาตนเอง ความสามัคคีความพอเพียง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในชุมชน (Acemoglu, 2002; Chintrakarn and Chen, 2011; Mayer, 2010; Sanwong, 2012; Wright, 2003) 4) ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน การใช้อำนาจรัฐ การไม่เป็นธรรม ด้านการบริการ ด้านนิติบัญญัติ ด้านตุลาการ (Frances, 2016; Khan, Khan, Zaman, Hassan, and Umar, 2014; Khuain, 2008; Suwanmolee, 2017) 5) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ นโยบายและมาตรการของรัฐ คุณภาพของการบริการที่ได้รับ การเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานและบริการสาธารณะ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การออมรวมอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กีฬา นันทนาการ สิ่งแวดล้อมและความรื่นรมย์ สวัสดิการสังคมผู้ด้อยโอกาส (Achawananthakul, 2013; Chowathanakun, 2014; Suwanmolee, 2017; Tawonatiwas et al., 2013) 6) ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ (Chowathanakun, 2014; Cingranelli, 1981; Frances, 2016; Khuain, 2008)

สรุปผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยว พบว่าความเหลื่อมล้ำในแต่ละประเภหมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างมาก จากประเด็นความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษาของเยาวชน จะเห็นได้ว่า หากการศึกษาของเยาวชนในชุมชนการท่องเที่ยวนั้นได้รับการศึกษาน้อยจะมีผลกระทบต่อการทำางานในอนาคต ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ผู้ที่สานต่อการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ที่จะสามารถรองรับการท่องเที่ยว และเป็นการพัฒนาพื้นที่และคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ไปพร้อมๆกัน ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่การท่องเที่ยวภายในชุมชน

จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา สร้างงานสร้างอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมของคนในพื้นที่ให้สอดคล้องเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคตทั้งอีกเป็นทางหนึ่งในการกระจายรายได้ และเป็นการสร้างพื้นฐานความเป็นอยู่ที่ดีของคนในพื้นที่ให้มีความมั่นคงอีกด้วย มากไปกว่านั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนเนื่องจากพื้นที่บางพื้นที่ไม่มีการสนับสนุน ทั้งยังไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชน จึงทำให้เห็นว่า การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของภาครัฐนั้นแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ การท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งอย่างที่จะสามารถสร้างการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐได้ง่าย เมื่อการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการพัฒนามีชื่อเสียงการเจริญยอมเข้าไปสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้งบประมาณต่างๆจากภาครัฐก็สามารถเข้าถึงทรัพยากรเกี่ยวกับการให้บริการของภาครัฐได้ง่ายขึ้น แต่ทั้งนี้ในบางพื้นที่ที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากนักก็จะเกิดประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐที่ยาก ซึ่งบางพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่พื้นที่ที่ห่างไกลจากในเมือง และ ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีผู้นำในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อย่างไรก็ตามนั้น บางพื้นที่ผู้นำอาจจะมีส่วนให้เกิดความเหลื่อมล้ำได้เนื่องจากการใช้อำนาจเพียงผู้เดียว ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการวางแผนร่วมมือ ปฏิบัติ ร่วมกัน เพื่อให้คนทุกคนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองให้เกิดความยั่งยืน และเป็นการลดผลกระทบความเหลื่อมล้ำในด้านอื่นๆอีกด้วย

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้จัดการทิศทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของชุมชนซึ่งคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม Sarobol (2004) โดยอยู่บนรากฐานความคิดว่าชาวบ้านคนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเช่น ด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และวิถีการผลิตของชุมชนโดยการนำมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คนในท้องถิ่นในพื้นที่ (Suansri, 2003; Pradubsuk, 2006) กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของ สังคม และวัฒนธรรม รวมไปถึง สิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดการจัดการทิศทางการท่องเที่ยวผ่านชุมชนเพื่อชุมชน Thongma (2010) การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลาง หรือฐานเพื่อเป็นการกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม Sangkakorn (2008) ได้อ้างถึงผลประโยชน์ในสิ่งที่ชุมชนพึงจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนเป็นประโยชน์แก่การเรียนรู้ สร้างความรู้ เกิดการพัฒนาชุมชนซึ่งจะเป็นไปตามศักยภาพของชุมชนแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเองของชุมชน

เป็นหลักไม่มุ่งเน้นที่เศรษฐกิจ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในส่วนเรื่องผลประโยชน์ภายในชุมชน และยังก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชนในที่สุด

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้คงรักษาซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป Payakwchien (2000) กลยุทธ์หรือวิธีการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้ ผู้รับผิดชอบการพัฒนาจะต้องร่วมดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมทำ กับพหุภาคี ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบและพันธกิจที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน Swarbrooke (1998) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรมีลักษณะ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง ของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถมอบประสบการณ์ันทนาการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ Choibamroong (2009) หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องมีลักษณะ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสร้างโอกาส การจ้างงานที่มีคุณภาพ การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนระยะยาว ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร

1) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค

กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เนื่องจากประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยเอ็ด สุโขทัย และชุมพร มีจำนวนมากและไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น สำหรับขนาดตัวอย่างจึงสามารถคำนวณได้จากสูตรที่ไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ Cochran (1953) ซึ่งได้กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ดังนั้นสำหรับกลุ่มขนาดตัวอย่างอย่างน้อยใช้ทั้งหมด 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเพื่อเป็นการป้องกันการตกหล่นจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมวิจัยได้ครบถ้วนสมบูรณ์ตรงตาม

วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling Method) แบบการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค

2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งสิ้น 36 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ที่สามารถให้ข้อมูลด้านประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในเรื่องประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน แบ่งเป็นส่วนของปัจจัยบุคคล ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ ข้อเสนอแนะ โดยลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราประเมินค่ามี 7 ระดับ และ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ ใช้รูปแบบคำถามกึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาหลักการ รูปแบบ วิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) กำหนดกรอบและแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และ ร่างแบบสอบถามที่จะใช้สำหรับการวิจัยให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติงานที่กำหนด

3) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผลการประเมินค่า IOC ของทุกข้อคำถาม มากกว่า 0.5 แสดงว่า แบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีความถูกต้องของเนื้อหา

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง มีค่า Reliability เท่ากับ 0.984

5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม จากทางคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ไปยังพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีดำเนินงานและขออนุญาตเก็บ รวบรวมข้อมูลจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) ขอความอนุเคราะห์จากพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด

3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สำหรับคนในชุมชนจากทางคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ไปยังผู้นำชุมชนพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีดำเนินงานและขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับคนในชุมชน เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลจากคนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน

2) ขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สำหรับคนในชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในด้านแนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัวหรือวนกลับซ้ำเดิม

3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เที่ยงตรงและแท้จริง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ แปลความหมายเป็นรายชื่อ ตามระดับความสำคัญ 7 ระดับคือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยมาก ไม่เห็นด้วยมากที่สุด มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า 7 ระดับ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จับกลุ่มคำซ้ำ หรือ คำที่มีความหมายเดียวกัน โดยใช้โปรแกรม NVivo ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวิพากษ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เที่ยงตรงและแท้จริง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านแนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

พบว่า ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65 มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน	4.55	.928	เห็นด้วย
2. ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน	4.73	.888	เห็นด้วย
3. ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน	5.01	.877	เห็นด้วย
4. ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ	4.84	1.088	เห็นด้วย
5. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ	4.73	.864	เห็นด้วย
6. ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น	4.79	.930	เห็นด้วย
รวม	4.77	.783	เห็นด้วย

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 5.01) รองลงมา ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ อยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 4.84) ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น (ค่าเฉลี่ย 4.79) ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน และ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ มีระดับความคิดเห็นเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 4.73) และ ประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน (ค่าเฉลี่ย 4.55) ตามลำดับ

2. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างเร่งด่วนที่สุดคือ ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน รองลงมา ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน ดังนั้น จากผลการวิจัยเชิงปริมาณจึงได้นำมาสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับชุมชนและคนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำหรับการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 6 ด้านดังต่อไปนี้

ความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ควรมีการจัดการทางด้านการ

จ้างงานภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมุ่งเน้นให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งงานภายในชุมชนในแต่ละพื้นที่ รวมไปถึง การเข้าถึงสินเชื่อทางการเงิน เพื่อให้ชุมชนสามารถประกอบธุรกิจได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างรายได้สำหรับคนในชุมชน รวมไปถึง การมีการจัดการทางด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน และการจัดการทางด้านพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไปในอนาคต

ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ ในแต่ละชุมชนควรมีการจัดการทางด้าน การเปิดโอกาสให้ตัวแทนของแต่ละบ้านเข้าร่วมลงมติเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการต่างๆในชุมชน ซึ่งในส่วนนี้จะสามารถทำให้ชุมชนเกิดความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับชุมชนที่ดี นอกจากนี้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ จะต้องมีการใช้อำนาจรัฐ ด้านการบริการ ด้านนิติบัญญัติ ด้านตุลาการ ที่เป็นธรรม และในชุมชนจะต้องมีความโปร่งใสและเกิดความเป็นธรรมต่อคณะกรรมการชุมชน และสมาชิกทุกคนในชุมชน โดย มีกระบวนการตรวจสอบ สอบสวนที่โปร่งใส ในการทำงานต่างๆ มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงสู่ระดับล่าง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรับผิดชอบของระดับต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และที่สำคัญที่สุดจำเป็นต้องมีข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น โดยชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางหรือนโยบายในการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ชุมชนในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการกระจายข้อมูล ข่าวสารได้อย่างทั่วถึงสำหรับคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนที่หลากหลาย โดยภาครัฐ หรือ ผู้นำชุมชนสามารถรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่างๆ และชุมชนจะต้องมีการรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อนำไปช่วยเหลือและแก้ปัญหา มีการประชาพิจารณ์หรือทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน รวมไปถึง ภาครัฐหรือผู้นำควรมีการตอบสนองความคิดเห็นของประชาชนอย่างรวดเร็ว

ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน โดยภายในชุมชนในแต่ละพื้นที่ควรมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะส่วนรวมสำหรับชุมชน มีการจัดการทางด้านความสะอาดภายในพื้นที่สาธารณะส่วนรวม มีการจัดการทางด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่สาธารณะส่วนรวม มีการพัฒนาโครงสร้างสาธารณะสำหรับชุมชน เช่น ลานจอดรถ สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และ มีการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของเยาวชน ผู้สูงอายุ และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ ควรมีการจัดการบริการที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งบริการศูนย์ให้บริการข้อมูลชุมชน การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งบริการโรงพยาบาล การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งบริการ สถานศึกษา การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งบริการ ศูนย์บริการสถานีตำรวจ การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะ การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงบริการระบบคมนาคม การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงบริการระบบพลังงาน การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงบริการระบบการจัดการน้ำ รวมไปถึง การบริการที่สะดวกในการเข้าถึงบริการระบบสื่อสาร

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน

แนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทางด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน โดยการให้แต่ละชุมชนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียน หรือสถานศึกษาเพียงพอสำหรับเยาวชนในชุมชน ควรจัดให้มีการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่เรียนดี เยาวชนที่ยากจน นอกจากนี้ควรมีการจัดการทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ และต้องคำนึงถึงจำนวนบุคลากรเพียงพอต่อการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนในชุมชน โดยจัดให้มีหลักสูตรอบรมการเรียนรู้ หรือการพัฒนาตนเองให้กับเยาวชน มีสื่อการเรียนรู้ สื่อการอบรมที่ทันสมัย และสิ่งที่สำคัญที่สุดในการลด ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน คือ การมีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ สถาบันการศึกษาอื่นๆ ในการพัฒนาเยาวชน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้ ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ความคิดเห็นประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับเห็นด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาเกี่ยวกับทางด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคมประกอบด้วยความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น ความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน และ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน โดยเห็นว่าจากความเหลื่อมล้ำดังกล่าวข้างต้นต่างสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ประเด็นหลักเช่นเดียวกัน (Achawananthakul, 2013; Chintrakarn and Chen, 2011; Sanwong, 2012; Suwanmolee, 2017; Tawonatiwas et al., 2013) นอกจากนี้ ในแต่ละประเด็นยังมีความสอดคล้องประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้ ประเด็นทางด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการศึกษา และการพัฒนาเยาวชน การมีโอกาสด้านการศึกษา และการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เพื่อสร้างทัศนคติ ทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ

(Achawananthakul, 2013; Chintrakarn and Chen, 2011; Sanwong, 2012; Suwanmolee, 2017; Tawonatiwas et al., 2013) นอกจากนี้ในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน เป็นการพัฒนาจัดการพื้นที่ส่วนรวม พื้นที่สาธารณะให้มีลักษณะการเป็นเมืองน่าอยู่ (Chowathanakun, 2014; Frances, 2016; Maozhong and Hua, 2011; Sirisrisak and Patchakreng, 2016; Tawonatiwas et al., 2013) และยังสอดคล้องกับความเหลื่อมล้ำการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน คือการมีงานทำ การว่างงาน การมีรายได้ สิ้นทรัพย์ โอกาสการทำงาน การเข้าถึงแหล่งทุน (Acemoglu, 2002; Chintrakarn and Chen, 2011; Mayer, 2010; Sanwong, 2012; Wright, 2003) ในขณะเดียวกันยังบ่งบอกถึงความเหลื่อมล้ำทางด้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยอำนาจรัฐ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน การใช้อำนาจรัฐ การไม่เป็นธรรม ด้านการบริการ ด้านนิติบัญญัติ ด้านตุลาการ (Frances, 2016; Khan et al., 2014; Khuain, 2008; Suwanmolee, 2017) มากไปกว่านั้น ยังสอดคล้องกับทางด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ นโยบายและมาตรการของรัฐ คุณภาพของการบริการที่ได้รับ การเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานและบริการสาธารณะ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา (Achawananthakul, 2013; Chowathanakun, 2014; Suwanmolee, 2017; Tawonatiwas et al., 2013) และประเด็นสุดท้ายที่สำคัญคือ ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ และการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม หรือชุมชนที่เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี (Chowathanakun, 2014; Cingranelli, 1981; Frances, 2016; Khuain, 2008)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทย
- 2) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อการปรับตัวและการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทย
- 3) สถาบันการศึกษา สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นองค์ความรู้เพื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืนภายในพื้นที่รวมถึงใช้ในการต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษานี้มีความจำกัดทางด้านเวลาจึงได้ศึกษาประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตควรศึกษาความสัมพันธ์ อิทธิพลเชิงลึก เจาะลึกแต่ละรายละเอียดของประเด็นในแต่ละด้านให้มากขึ้นเพื่อการแก้ไขประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Acemoglu, D. (2002). Technical Change, Inequality, and the Labor Market. *Journal of Economic Literature*, 40(1), 7-72.
- Achawananthakul, S. (2013). *A survey of knowledge, to reform the country's capital market reform: Thailand on reducing inequality in society*. Bangkok: Penthai Press.
- Antoine. (2019). *Inequality in Education*. In *The Inequality Project*. Retrieved from <https://inequalityproject.wordpress.com/inequality-in-education/>
- Chintrakarn, P., & Chen, Y.-Y. (2011). Do Unions Impact Efficiency? : Evidence from the U.S. Manufacturing Sector. *Contemporary Economic Policy*, 29(3), 431-440.
doi:doi:10.1111/j.1465-7287.2010.00228.x
- Choibamroong, T. (2009). *The role of local governments on sustainable tourism development: based on the concept of sufficiency economy*. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing Office.
- Chowathanakun, K. (2014). Social inequality of the housing estate community in the Northern Bangkok. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 40(2), 67-80.
- Cingranelli, D. L. (1981). Race, Politics and Elites: Testing Alternative Models of Municipal Service Distribution. *American Journal of Political Science*, 25(4), 664-692.
doi:10.2307/2110758
- Coburn, D. (2004). Beyond the income inequality hypothesis: class, neo-liberalism, and health inequalities. *Social Science & Medicine*, 58(1), 41-56.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. Oxford, England: John Wiley.
- David, C. (2001). The Effect of Unions on Wage Inequality in the U.S. Labor Market. *Industrial and Labor Relations Review*, 54(2).
- Deaton, A. (2003). Health, Inequality, and Economic Development. *Journal of Economic Literature*, 41(1), 113-158.
- Fofack, & Zeufack. (2000). *Dynamics of income inequality in Thailand: evidence from household pseudopanel data*. Paper presented at the World Bank Seminar, Washington DC.
- Frances, S. (2016). *Horizontal inequalities*. Retrieved from France
- Jerry, A. J. (1996). Gender Inequality and Higher Education. *Annual Review of Sociology* 22, 153-185.

- Kangsanan, K. (2016). *The protection of human rights and reducing inequality in the strategic research of critical issues*. Retrieved from
- Khan, M. A., Khan, M. Z., Zaman, K., Hassan, U., & Umar, S. (2014). Global estimates of growth–inequality–poverty (GIP) triangle: evidence from World Bank’s classification countries. *Quality & Quantity*, 48(5), 2631-2646. doi:10.1007/s11135-013-9912-7
- Khuain, N. (2008). *Indigenous knowledge and natural resource management: development impacts on the transfer of knowledge of the Urak lawoi in Southern Thailand*. Retrieved from Bangkok:
- Kondo, N., van Dam, R. M., Sembajwe, G., Subramanian, S. V., Kawachi, I., & Yamagata, Z. (2012). Income inequality and health: the role of population size, inequality threshold, period effects and lag effects. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 66(6), e11-e11. doi:10.1136/jech-2011-200321
- Maozhong, L., & Hua, S. (2011). Educational Inequality Analysis: International Comparison. *International Journal of Business and Social Science* 2(16), 88-93.
- Mayer, S. E. (2010). The relationship between income inequality and inequality in schooling. *School Field*, 8(1), 5-20. doi:10.1177/1477878509356346
- Mills, M. B. (2003). Gender and Inequality in the Global Labor Force. *Annual Review of Anthropology*, 32, 41-62.
- Pattarawat, K. (2016). Lessons from PISA 2015 internationally. Retrieved from <http://thaipublica.org/2016/12/kraiyo-pisa-2015/>
- Payakwichien, P. (2000). *Tourism market planing*. Retrieved from Chiang mai university:
- Pradubsuk, U. (2006). Learning and experience in community-based tourism.
- S, P. M., & Bhanu, B. N. (1995). Gender Inequality and Fertility in Two Nepali Villages. *Population and Development Review*, 21(3), 541-561.
- Sangkakorn, K. (2008). *Community-based Tourism Management in Thailand.* "In Mekong Tourism: Competitiveness & Opportunities. Chiang Mai: Within Design.
- Sanwong, K. (2012). The development and problem solving on social inequality in Bangkok : a case study in Bangsue-Ratchadapisek canal community. *The Journal Of Faculty Of Applied Arts*, 5(1), 46-53.
- Sarobol, S. (2004). Community-based tourism management. . *Research Community*, 57(10/11), 15-21.
- Sirisrisak, T., & Patchakreng, K. (2016). *Project review status of knowledge about inequality in the city*. Retrieved from Bangkok:

- Suansri, P. (2003). *Community Based Tourism Handbook*. Bangkok: Tourism for Life and Nature Project.
- Suwanmolee, S. (2017). Inequality Pathway of Rawai Sea Gypsies in Phuket Province (in Thai). *Walailak Journal of Social Sciences*, 10(1).
- Swarbrooke, J. (1998). Sustainable tourism management. CABI. In: Oxford.
- Tawonatiwas, S., Teerawithayalers, P., Tuanchaeme, T., Cheaysai, S., & Kitchainukoon, P. (2013). The Community Project for Developing and Solving Social Difference Problems in Bangkok Metropolis: A Case Study of Rintong Village. *Journal of Bangkokthonburi University*, 1(2), 101-108.
- Thongma, W. (2010). Community Based Tourism : CBT for quality of life development in forest community. <http://www.dnp.go.th>.
- United Nations Development Programme. (1977). *Human Development Report 1997*. Retrieved from New York:
- Wright, J. (2003). Pricing in debit and credit card schemes. *Economics Letters*, 80(3), 305-309. doi:[https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(03\)00143-5](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(03)00143-5)